

STRIJDEN TEGEN ENERGIE- EN WATERARMOEDE

Crisismaatregelen en structureel beleid: actualiteit en voorstellen voor de toekomst

December 2022

1. ACHTERGRONDINFORMATIE Exorbitante huisvestingskosten

Te hoge huren zijn een bron van verarming en schuldenlast voor Brusselse gezinnen waarvan de lage inkomens de laatste decennia niet zulke gunstige opwaartse curves hebben gekend als die op de huurmarkt. Tussen 2010 en 2020 zijn de huren met 20% gestegen, exclusief indexering. Soortgelijke verhoudingen kunnen in de voorgaande decennia worden waargenomen. Volgens de huurbarometer van de federatie van Franstalige vastgoedmakelaars in België (Federia) bedraagt de gemiddelde huurprijs in Brussel meer dan 1.000 euro.¹ De constante ontwikkeling van de huren, exclusief de inflatie, is geen nieuw verschijnsel, maar er wordt op politiek niveau niets gedaan om dit te stoppen. Het is echter het resultaat van zuiver speculatieve mechanismen die de overheid moet bestrijden.

Dit terugkerende en tot nu toe onopgeloste probleem wordt nu verergerd door een economische (energie)crisis die de inflatie dit jaar naar een recordhoogte heeft gestuwd. De exponentiële stijging van de energieprijzen heeft geleid tot een huurindexatie van ongeveer 10%. De huurinkomsten konden onbeperkt worden geïndexeerd tot oktober 2022, toen de Brusselse regering eindelijk in actie kwam door de indexering van woningen met een energieprestatiecertificaat (EPC) F en G (energieverslindende woningen) en woningen zonder attest tijdelijk te verbieden. Dit initiatief kwam echter ruim te laat.²

¹ [Persbericht Federia, augustus 2022.](#)

Uit de gegevens van het Gewestelijk Observatiecentrum van de Huurprijzen voor 2018 blijkt een gemiddelde huurprijs van 739 euro in Brussel. De methode is anders omdat het Observatiecentrum niet alleen nieuwe huurovereenkomsten onderzoekt, maar ook oudere huurovereenkomsten waarvan de huren niet zijn verhoogd, behalve door indexering. Er wordt nog gewacht op de publicatie van bijgewerkte gegevens.

² [Ordonnantie van 13 oktober 2022 houdende wijziging van de Brusselse Huisvestingscode met het oog op de wijziging van de huurindexering.](#) De indexering is ook verboden voor niet geregistreerde huurovereenkomsten.

De energierekeningen (gas en elektriciteit) hebben ongekende hoogten bereikt, waardoor de kosten van huisvesting (huur en lasten) voor velen totaal onbetaalbaar zijn geworden. Volgens Brugel, de Brusselse regulator van de gas- en elektriciteitsmarkt (en de watermarkt), zijn de jaarlijkse facturen in het Brusselse gewest tussen november 2020 en november 2022 met 140% gestegen (van 741 euro naar 19916 euro) en die voor aardgas met 293% (van 631 euro naar 2480 euro).

Elektriciteitsprijs

Op basis van het verbruik van een gemiddelde klant met een enkelvoudige meter

Gasprijs

Op basis van het verbruik van een gemiddelde klant

Bron voor deze twee grafieken : [Brugel, statistieken](#)

Energiearmoede, het onderwerp van deze studie, is meer dan ooit een actueel probleem, waarvan de omvang nog niet is gemeten sinds het begin van de crisis en de stijging van de energieprijzen. Sinds 2014 publiceert de Koning Boudewijnstichting (KBS) elk jaar haar barometer van de energie- en waterarmoede. De meest recente cijfers dateren van 2020. Op dat moment, midden in een lockdown, waren de energieprijzen gedaald terwijl de economische activiteit vertraagde. En toch waren de bevindingen van de Stichting al zeer verontrustend. Laten we niet vergeten dat water, gas en elektriciteit basisbehoeften zijn.

Wat is energiearmoede?

“Energiearmoede verwijst naar een situatie waarin een persoon of huishouden te kampen heeft met bijzondere moeilijkheden in zijn of haar huisvesting om te voorzien in zijn basisbehoefte aan energie.” (Huybrechts et al., 2011)

In Brussel leefde in 2020 26,5% van de huishoudens in energiearmoede.³

Het zal niemand verbazen dat huurders en huishoudens zonder inkomen uit arbeid het meest worden blootgesteld. Energiearmoede treft vooral eenoudergezinnen (moeders met kinderen in de overgrote meerderheid van de gevallen) en alleenstaanden met een oververtegenwoordiging van 65-plussers.

KBS-onderzoekers onderscheiden 3 vormen van energiearmoede:

- Gemeten energiearmoede: deze richt zich op huishoudens die meer dan 10% van hun beschikbaar inkomen⁴ besteden aan het betalen van energierekeningen. Volgens de stichting gaat het om 11,9% van de Brusselse huishoudens. Deze buitensporige financiële last verhoogt het risico van schulden en energieschulden.
- Verborgene energiearmoede: huishoudens die juist abnormaal lage energiekosten hebben in vergelijking met andere huishoudens van dezelfde samenstelling die een vergelijkbare woning bewonen. In Brussel is dat 11,4%. Deze indicator laat meer dan waarschijnlijk de realiteit zien van degenen die zonder energie komen te zitten.
- Perceived fuel poverty (6,2%): subjectieve indicator; deel van de huishoudens dat vreest zijn energierekening niet te kunnen betalen.

De oorzaken van energiearmoede zijn van verschillende aard: energiekosten, een laag inkomen waardoor het moeilijk is om geld uit te geven, slechte kwaliteit van huisvesting en uitrusting.

De staat van het huis speelt een grote rol in het energieverbruik. Een slecht geïsoleerd huis, een oud of defect verwarmingssysteem, enz. kunnen leiden tot hoge energierekeningen. Bovendien zal het gebrek aan verwarming en ventilatie de woning aantasten (vocht, schimmel) en gevolgen hebben voor de gezondheid van de bewoners. Het is bekend dat de meest "energie-intensieve" woningen, waarvan ten minste enkele ondermaats zijn, worden bewoond door huishoudens met lage inkomens en beperkte financiële middelen. Woningen van slechte (of zelfs zeer slechte) kwaliteit komen op de particuliere huurmarkt terecht en worden bij gebrek aan adequatere oplossingen snel opgenomen. In feite illustreert energiearmoede de "dubbele straf" voor de armste huishoudens, die gedwongen worden een woning van slechte kwaliteit te accepteren en als bonus de hoge energiekosten te betalen.

³ [KBS, Barometers energie- en waterarmoede. Data 2020, juni 2022](#)

⁴ idem

De door Europa opgelegde liberalisering van de gas- en elektriciteitsmarkt (effectief in Brussel sinds 2007)⁵, die door concurrentie tot lagere prijzen moest leiden, is mislukt. De liberale ideologie toont opnieuw haar grenzen. Volgens de CREG, de federale regulerende instantie voor gas en elektriciteit, zijn de prijzen tussen 2007 en 2019 met 66% gestegen voor elektriciteit en 19% voor gas.⁶ Bovendien werd de openstelling van de markten gekenmerkt door een algemeen gebrek aan transparantie over tarieven en kosten: niet-gestandaardiseerde, onbegrijpelijke rekeningen, moeilijk aan te vechten extra kosten...

Door de liberalisering hebben de staten de controle over een vitale strategische sector verloren. Vandaag lijden ze onder de stijgende prijzen, machteloos om op te treden, behalve als brandweerman, met sociale maatregelen en financiële hulp om een sociale inzinking te voorkomen. Er zij op gewezen dat het Europese standpunt inzake marktregulering onlangs is geëvolueerd en de situatie, althans gedeeltelijk, zou kunnen veranderen.

Waterarmoede

Volgens de Koning Boudewijnstichting wordt onder waterarmoede verstaan: *"de situatie waarin iemand geen toegang heeft tot voldoende water van voldoende kwaliteit om in zijn basisbehoeften te voorzien: voedsel, persoonlijke hygiëne en huisvesting. Dit omvat onder meer het risico van afsluiting van de drinkwatervoorziening."*⁷ Waterarmoede houdt in dat het moeilijk of onmogelijk is de waterrekeningen te betalen.

Net als bij energiearmoede spelen het gebrek aan financiële middelen, de prijs van water en de slechte kwaliteit of veroudering van installaties (lekken, niet-waterzuinige apparatuur...) een rol. De meest kwetsbare groepen zijn altijd dezelfde. In België lijdt 2/3 van de huishoudens in energiearmoede ook onder waterarmoede.

Het meten van waterarmoede is gebaseerd op dezelfde redenering als in het vorige punt: het richt zich op huishoudens die een buitensporig groot deel (meer dan 2%) van hun besteedbaar inkomen besteden aan waterverbruik. Brussel heeft een triest record: **21% van de bevolking leeft in waterarmoede.**

Tussen 2005 en 2014 steeg de waterprijs in alle drie de regio's van het land boven de inflatie. In Brussel heeft de regering ervoor gekozen om de watertarieven tussen 2014 en 2019 te bevriezen (ook geen indexering), in afwachting van de installatie van de nieuwe regulator van de waterprijs (Brugel in 2018) en de bepaling van de werkelijke kostprijs.⁸ Sinds 2020 worden de prijzen opnieuw geïndexeerd. In 2021 valideerde Brugel het verzoek van Vivaqua om een prijsverhoging. Dit besluit betekent een verhoging van 15% van de jaarlijkse rekening in 2022⁹, nog afgezien van de inflatie die vanaf 2023 in

⁵ De productie en levering van energie zijn opengesteld voor concurrentie. De vervoersnetten worden beheerd door twee particuliere ondernemingen, Elia voor elektriciteit en Fluxys voor gas (monopolie). De distributienetwerken zijn in handen van de overheid, via de intercommunales (SIBELGA in Brussel).

In Brussel is er geen echte concurrentie meer in de energievoorziening. De leveranciers hebben de Brusselse markt verlaten (er zijn er nu nog maar twee), die als te klein en vooral als te beschermend voor de consument wordt beschouwd.

⁶ Volgens de CREG, in [L'échec de la libéralisation, Alter Echos 502, 04/2022](#), p.24

⁷ [KBS, Barometers energie- en waterarmoede. Data 2020, juni 2022](#) p.56.

⁸ De werkelijke kostprijs betekent dat de prijs van water alle kosten omvat die verband houden met de uitvoering van de waterdiensten, met inbegrip van alle uitgaven voor drinkwaterdistributie en afvalwaterbehandeling.

⁹ Dit betekent een verhoging van 39 euro voor een huishouden van twee personen met een gemiddelde jaarfactuur van 260 euro (voor een verbruik van 35 m³/persoon/jaar).

de rekeningen zal worden doorberekend. Deze verhogingen komen bovenop de andere, waardoor steeds meer huishoudens worden verstikt.

Betalingsmoeilijkheden/ schulden/ afsluitingen

In 2020 telde Brugel 16 tot 18% van de residentiële klanten die te maken kregen met een energie-invorderingsprocedure (ingebrekestelling¹⁰ na niet-betaling van een elektriciteits- en/of gasfactuur). Ongeveer 10% van de klanten was tussen 500 en 1500 euro aan elektriciteit verschuldigd (3% voor meer dan 1500 euro). Voor gaslevering moest meer dan 12% van de consumenten een bedrag tussen 300 en 1 000 euro terugbetalen (6%, schulden van meer dan 1 000 euro).

In 2021 stelde Brugel geen verslechtering van de schuld situatie vast, maar wel een explosie van verzoeken om betalingsfaciliteiten van leveranciers.¹¹ De uitbreiding van het federale sociale tarief tot de begunstigen van de verhoogde interventie (BIM), die begin 2021 werd uitgevaardigd, heeft een beschermende rol gespeeld voor gezinnen met een laag inkomen. Bovendien stonden we toen aan het begin van de energiecrisis. Bij het schrijven van deze studie waren de gegevens voor 2022 nog niet volledig beschikbaar. Voor de eerste zes maanden van het jaar wordt echter de toename van het aantal verzoeken om betalingsplannen (vóór de invorderingsprocedure) en de moeilijkheid om de termijnen in acht te nemen, bevestigd.

Het zijn de huishoudens met een variabel contract (45%) die in de eerste helft van 2022 een regularisatiefactuur hebben ontvangen die worden getroffen. De andere huishoudens zullen volgen. De monitoring van het volledige jaar zou de verwoestende effecten van de crisis verder moeten onthullen.

In april 2022 besloot de Brusselse regering de toegang tot het statuut van beschermde klant uit te breiden tot nieuwe inkomenscategorieën. Het doel van de regeling is te voorkomen dat mensen met schulden hun contract opzeggen en hun energie afsluiten. In dit verband constateert Brugel *"een verandering zowel in de gevraagde bedragen als in het profiel van de aanvragers. Steeds meer gezinnen die het statuut aanvragen, ontvangen een ingebrekestelling voor een regularisatiefactuur of een aan de marktprijzen aangepaste factuur die niet werd betaald, zonder dat er een verleden van achterstallige betalingen is [...]* Brugel stelt vast dat de profielen van de aanvragers zich aan de huidige crisis hebben aangepast: eenoudergezinnen met inkomen, gepensioneerden, gezinnen met meerdere inkomens.¹²

Wat de schulden van de watervoorziening betreft, stelt Vivaqua een aanzienlijke stijging van de onbetaalde rekeningen in de afgelopen jaren vast.¹³ De totale schuld aan de intercommunale is gestegen van 29 miljoen euro in 2011 naar 61,5 miljoen euro in 2020.

¹⁰ "Ten vroegste binnen 15 dagen en ten laatste binnen 30 dagen na de verzending van de aanmaning een ingebrekestelling versturen per aangetekende brief en per gewone post", ", [Brugel, jaarverslag 2020, rechten van de residentiële consumenten en werking van de elektriciteits- en gasmarkt, thematisch deel 3.](#)

87% van de particuliere klanten met een elektriciteitsrekening heeft een schuld van minder dan 500 euro. 77% van hen is minder dan 300 euro verschuldigd voor aardgas.

¹¹ [Brugel, jaarrapport 2021.](#)

¹² [Brugel, Studie 42bis betreffende de monitoring van de impact van de energieprijzen crisis op huishoudelijke klanten en kleine bedrijven](#) Mise à jour de l'étude 42 du 4/7/22 avec les données de mai et juin 2022, p.12.

¹³ [Vivaqua, activiteitenverslag 2020](#)

Een andere zeer concrete indicator van brandstof- en waterarmoede is de daadwerkelijke afsluiting van deze vitale hulpbronnen door een gerechtelijk besluit.

In 2019 werden 904 elektriciteits- en 781 gasafsluitingen toegestaan door Brusselse vrederechters, waardoor de bevoorrading van huishoudens met schulden werd stopgezet. Ook in 2019 werd voor 891 huishoudens de watertoevoer opgeschort. 2020 was een bijzonder jaar omdat het winterbestand inzake gas- en elektriciteitsafsluitingen liep tot maart 2021. De cijfers voor 2021 zijn echter alarmerend, omdat er een inhaaleffect is ten opzichte van het voorgaande jaar (1234 elektriciteits- en 1199 gasafsluitingen). Vivaqua heeft de waterafsluitingen voor huishoudelijk gebruik vanaf maart 2020 opgeschort.¹⁴ De maatregel is sindsdien nooit meer opgeheven. Het Gewest heeft er inderdaad voor gekozen een definitief einde te maken aan een onwaardige praktijk. Wanneer zullen de energieafsluitingen ophouden?

Conclusie

In Brussel werd in 2020 meer dan één huishouden op vijf getroffen door energie- en waterarmoede. Het probleem is acuut. Huishoudens kunnen niet betalen en zijn gedwongen schulden te maken bij leveranciers of te bezuinigen op andere essentiële uitgaven. Indien zij zich niet aan de betalingsregelingen houden, lopen zij het risico dat hun contract wordt beëindigd en hun bevoorrading wordt stopgezet. Anderen beperken hun verbruik tot ver onder wat aanvaardbaar is om onbetaalbare rekeningen te vermijden. Sinds een jaar gaan we gebukt onder een energiecrisis zonder weerga, waarvan we de verwoestende gevolgen voor de komende maanden en jaren moeten vrezen. De eerste trends wijzen op een grimmige realiteit. Voorzichtigheid zal terrein winnen. Huishoudens die tot nu toe gespaard bleven, worden nu volledig getroffen door de inflatie. De regularisatiefacturen, vermenigvuldigd met 3 of 4, worden niet gehonoreerd.

Gezien de omvang van de ramp probeert de overheid, zowel de federale als de regionale, te reageren. Crisismaatregelen worden in het volgende hoofdstuk besproken.

Sinds enkele maanden organiseren de burgers zich ook om de gevolgen van de prijsstijging collectief aan te pakken. Dit is het geval met de beweging “We betalen niet/On ne payera pas” die collectieve verdedigingsmiddelen wil ontwikkelen (waaronder burgerlijke ongehoorzaamheid) tegen exorbitante rekeningen, tegen afsluitingen, tegen intimidatie door energieleveranciers. De leden eisen onder meer prijsregulering, belasting op winsten, kwijtschelding van energieschulden en het verlaten van de speculatieve markt. De beweging is geïnspireerd op

de Britse campagne Don't pay UK, die er al in is geslaagd meer dan 200.000 mensen bijeen te brengen.

<https://www.dont-pay.be/>

¹⁴ In deze bijzondere omstandigheden zijn op het niveau van de intercommunale andere maatregelen vastgesteld: systematische aanvaarding van betalingsplannen, verlenging van betalingstermijnen, opschorting van invorderingsprocedures, enz.

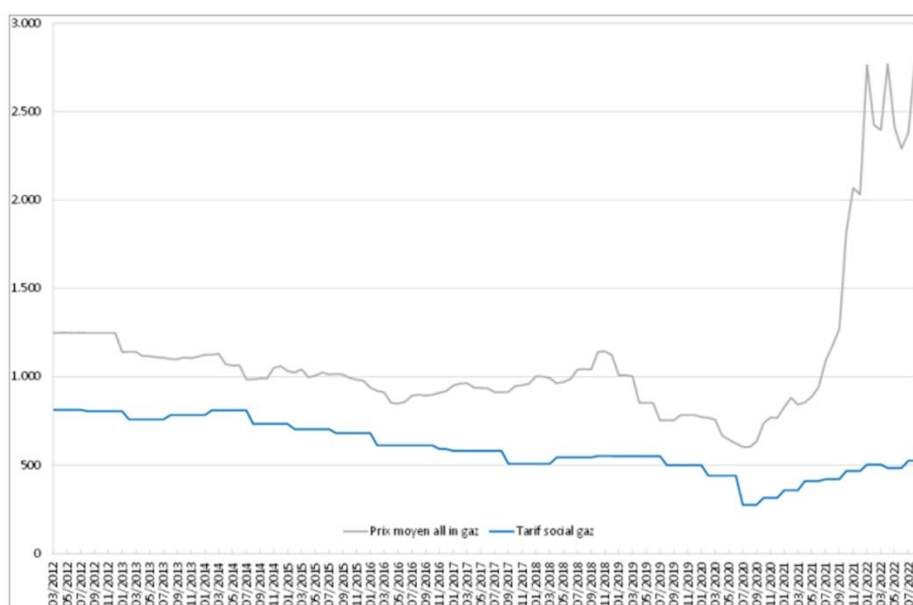
2. OMGAAN MET DE ENERGIEPRIJZENCRISIS

2.1. FEDERALE MAATREGELEN

Uitbreiding van het sociale tarief tot mensen die een verhoogde interventie krijgen (BIM-statuuat)

Om de draagwijdte van deze maatregel te begrijpen, moeten we eerst teruggaan naar het beginsel van het sociaal tarief. Dit is een federale maatregel waarbij een voordelig tarief voor elektriciteit en gas wordt vastgesteld. Het tarief wordt vier keer per jaar vastgesteld door de CREG¹⁵ - de federale regulator - op basis van het laagste commerciële tarief op de markt. Dit geldt voor alle leveranciers en distributienetbeheerders. Deze laatste zijn verplicht het sociaal tarief toe te kennen aan personen die er recht op hebben op grond van hun statuut (begunstigden van het leefloon, GRAPA, gehandicapten, ...).¹⁶ Het sociale tarief evolueert met de commerciële tarieven. Er is echter een plafond voor verhogingen.

Evolutie van de gasprijs 2012-2022

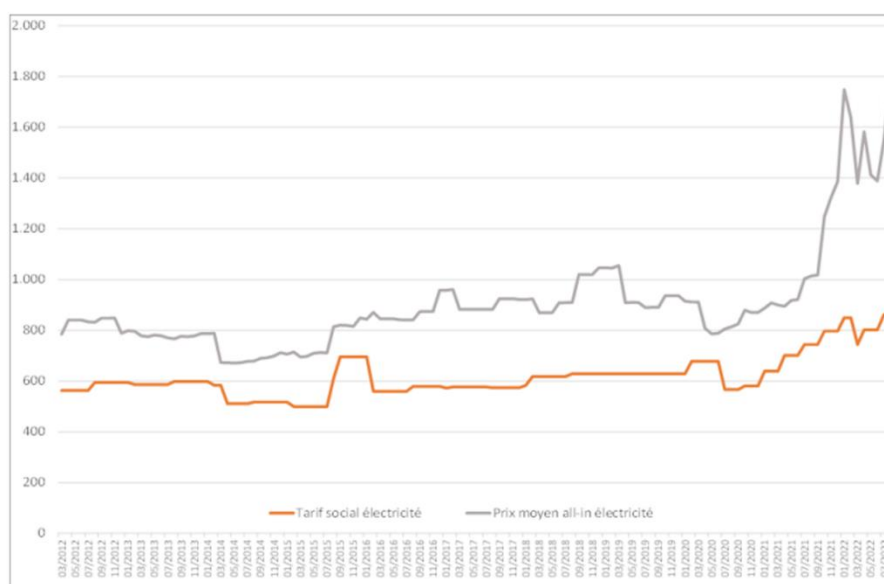
Source: données CREG

Jaarlijkse factuur in €/jaar gemiddelde prijs « all in » voor een verbruik van 17.000 kWh/jaar

¹⁵ [CREG](#)

¹⁶ idem

Evolutie van de elektriciteitsprijs 2012-2022

Source: données CREG

Jaarlijkse factuur in €/jaar gemiddelde prijs « all in » voor een verbruik van 3.500 kWh/jaar

Aangezien de sociale tarieven marktgestuurd zijn, zijn ze in 2022 hoog. Zij komen vandaag overeen met de commerciële tarieven van 2020. Het verschil tussen deze tarieven en de commerciële tarieven is echter ongekend groot. Het sociale tarief blijft dus zeer beschermend ten opzichte van de marktprijzen.

Als antwoord op de prijs crisis heeft de federale regering de kring van gerechtigden op de verhoogde interventie (BIM) uitgebreid. Deze categorie wordt gebruikt door ziekenfondsen voor een betere vergoeding van medische kosten. Mensen hebben recht op het BIM-statuuut, ofwel door hun statuut (inkomen uit maatschappelijke integratie, GRAPA, handicap en uitkering, niet-begeleide minderjarige vreemdeling), ofwel door hun inkomen (inkomensplafond op 01/12/2022: 24.638,79 euro + 4561,31 euro per persoon ten laste).

Een tijdelijke maatregel, meerdere malen verlengd. Op het moment van schrijven is het van toepassing tot 31 maart 2023. Het recht kan worden uitgeoefend vanaf 1 februari 2021.

Sinds de inflatiecrisis en de uitbreiding tot het BIM-statuuut is het aantal begunstigden van het sociale tarief bijna verdubbeld.

Tableau 1 : évolution du nombre de contrats totaux et sociaux

EAN	Nombre total de contrats		Contrats avec droit au tarif social		Contrats avec droit au tarif social (%)	
	Gaz naturel	Electricité	Gaz naturel	Electricité	Gaz naturel	Electricité
Q1 2020	3.072.345	5.142.369	322.248	522.152	10,5%	10,2%
Q2 2022	3.164.163	5.232.741	630.349	996.063	19,9%	19,0%
Delta Q2 2022 - Q1 2020			308.101	473.911		

Bron : [CREG, Zevende monitoringverslag over de uitbreiding van de toepassing van de sociale tarieven elektriciteit en aardgas naar de begunstigden van de verhoogde tegemoetkoming, november 2022](#)

Tussen het eerste kwartaal van 2020 en het tweede kwartaal van 2022 heeft de uitbreiding van het sociale tarief tot de BIM's geleid tot een stijging van het aantal begunstigde klanten met respectievelijk 308.101 voor gas en 473.911 voor elektriciteit. Dit betekent een stijging van meer dan 90% van het aantal klanten met een sociaal tarief. Deze cijfers kunnen nog stijgen (er moeten nog papieren certificaten worden ontvangen voor mensen van wie het recht niet automatisch is geopend). Volgens de CREG *"is het op dit moment [november 2022] moeilijk om de uiteindelijke stijging van het aantal begunstigden voor heel 2021 en 2022 te voorspellen, maar we kunnen waarschijnlijk een stijging van ongeveer 100% verwachten (...). We kunnen dus in totaal ongeveer 645.000 aardgasklanten en 1.045.000 elektriciteitsklanten verwachten."*¹⁷

Verlaging van de BTW op gas en elektriciteit van 21 naar 6%.

Om de impact van de prijsstijgingen op de factuur van alle consumenten te beperken, heeft de federale staat gespeeld met het btw-tarief. De regering heeft deze verlaagd van 21% naar 6% vanaf 1 maart 2022 voor elektriciteit en vanaf 1 april voor gas. Deze maatregelen waren aanvankelijk gepland als een zeer tijdelijke maatregel (beperkt tot ten minste juni) en zijn herhaaldelijk bevestigd en verlengd. Op het moment van schrijven is de deadline 31 maart 2023. De korting wordt automatisch door de leveranciers toegepast. De maatregel geldt voor iedereen (natuurlijke personen). Bedrijven profiteren niet (professionele contracten).

Regering De Croo wil het btw-tarief voor energie na maart 2023 handhaven op 6%. Daar staat een hervorming van de accijnzen tegenover, die wordt beschouwd als een flexibeler hefboom om rekeningen en overheidsinkomsten "in evenwicht" te brengen¹⁸. Deze optie verontrust de verenigingen die actief zijn op het gebied van energie, zij vrezen een modulatie van de accijnzen volgens de verbruikte hoeveelheden en vestigen *"de aandacht op de beperkingen en gevaren van deze aanpak, zoals blijkt uit de "progressieve en solidaire prijsstelling" voor water, die onlangs in het Brusselse Gewest werd opgegeven, zozeer zelfs dat dit sociale onrechtvaardigheden veroorzaakte. We komen hier nog op terug.*

Forfaitaire en eenmalige steun

De federale regering heeft ook besloten om tijdens de crisis verschillende specifieke premies toe te kennen:

- Toekenning van een energiecheque van 80 euro aan de begunstigden van het sociale tarief op 30 september 2021. Dit werd door de leveranciers automatisch toegekend vóór februari 2022.¹⁹
- Een verwarmingspremie van 100 euro voor alle huishoudens voor hun hoofdverblijf, ook automatisch toegekend via energieleveranciers vóór 31 juli 2022.²⁰

¹⁷ [CREG, Zevende monitoringverslag over de uitbreiding van de toepassing van de sociale tarieven elektriciteit en aardgas naar de begunstigden van de verhoogde tegemoetkoming, november 2022](#)

¹⁸ Er is veel geschreven over de gevolgen van de BTW-verlaging voor de federale begroting. Het eerste aangekondigde cijfer was onderschat, omdat alleen rekening was gehouden met een vermindering tot maart. Deze fout leidde tot het ontslag van minister Eva De Bleeker. Cf : [Discussions sur le budget fédéral, coût de la baisse de la TVA sur l'énergie, changement de secrétaire d'Etat au Budget : où en est-on ? - rtbf.be](#)

¹⁹ [FAQ - Eenmalig forfait van 80 euro voor personen die recht hebben op het sociaal tarief voor elektriciteit](#)

²⁰ [Verwarmingspremie van 100 euro](#)

- Een uitkering van 300 euro voor gezinnen die verwarmen met diesel. Deze stookoliebon, aanvankelijk ter waarde van 225 euro, wordt op aanvraag toegekend. De vergoeding heeft betrekking op leveringen door een onderneming tussen 15 november 2021 en 31 maart 2023.²¹

In september 2022 zijn twee nieuwe maatregelen toegevoegd aan de lijst van forfaitaire vergoedingen:

- Een pelletbon van 250 euro, gereserveerd voor huishoudens die uitsluitend met deze brandstof verwarmen.

- Een basisgasvergoeding van 270 euro per maand voor de maanden november en december 2022 (d.w.z. 135 euro per maand). De bonus geldt voor klanten met een contract met variabele prijs of een contract met vaste prijs als het contract na 30 september 2021 is gesloten. De korting op de factuur is automatisch.²²

- Een vast basisvergoeding van 122 euro voor elektriciteit volgens hetzelfde principe als voor gas.²³

Eind 2022 zijn de basispakketten verlengd voor de winterperiode. Voor de maanden januari, februari en maart 2023 zullen dus dezelfde bedragen aan de klanten worden toegekend.²⁴

Versterking van het gas- en elektriciteitsfonds

Met dit fonds kunnen de OCMW's materiële bijstand verlenen aan huishoudens die moeite hebben om hun energierekening te betalen. Het is opgericht in 2002 en wordt voornamelijk gefinancierd door de "toeslagen" die de overheid op de elektriciteits- en gasrekeningen heft. Eind 2021 besloot de regering tot een extra subsidie van 16 miljoen euro voor het jaar 2022. Voor 2022 bedraagt het fonds bijna 80 miljoen euro (voor ongeveer 65 miljoen in 2020 en 2021).²⁵

Brussel heeft ook een inspanning geleverd door een uitzonderlijk budget van 20 miljoen toe te kennen zodat de OCMW's de gezinnen kunnen ondersteunen in hun energiekosten.²⁶

Verdere stappen zijn nodig

De federale maatregelen, die meestal tijdelijk zijn, blijven bescheiden in verhouding tot de crisis en de impact op het budget van de consumenten. We moeten veel verder gaan. Sommige maatregelen moeten permanent worden gemaakt. Wij sluiten ons aan bij het verenigingsfront dat pleit voor een definitieve en automatische openstelling van het sociaal tarief voor huishoudens waarvan het inkomen de BIM-maxima niet overschrijdt.²⁷ *"Wij vinden dat het sociale tarief niet moet worden gezien als een eenmalige maatregel om opeenvolgende crises op te vangen, maar als een structurele*

²¹ <https://economie.fgov.be/nl/themas/energie/energieprijzen/regeringsmaatregelen-en/toekenning-van-een-toelage-van>

²² [Basispakket voor gas](#)

²³ [Basispakket voor elektriciteit](#)

De laatste twee steunmaatregelen zijn gekoppeld aan het inkomen van de cliënten. Voor personen met een inkomen van meer dan 62.000 euro voor een alleenstaande of 125.000 euro voor een koppel (jaarlijks netto belastbaar inkomen + 3.700 euro per persoon ten laste) zal de belastingdienst de tussenkomst als een belastbaar voordeel beschouwen.

²⁴ [Prime énergie, TVA à 6% et surprofits: la Chambre adopte une série de mesures - Le Soir](#)

²⁵ Voor meer info : [Energiefonds; Omzendbrief gas- en elektriciteitsfonds: eenmalige verhoging met 16 miljoen en Brulocalis, trait d'union, décembre 2022](#)

²⁶ Aanvankelijk had de regering 10 miljoen extra gepland, maar gezien de omvang van de crisis is het bedrag verdubbeld. "Een minimum van 50% wordt toegekend in het kader van de uitzonderlijke sociale behoeften die voortvloeien uit deze verhoging, en een maximum van 50% kan worden gebruikt om de energie- en schuldbemiddelingsdiensten van de OCMW's te versterken."

[Brussels parlement, Commissie Leefmilieu en Energie, 29/06/2022](#)

²⁷ [Energie: des mesures trop timides - Le Soir](#)

*maatregel om kansarme huishoudens gericht te helpen om toegang te krijgen tot dit fundamentele recht.*²⁸

Deze maatregel is weliswaar doelgericht, maar de meeste andere maatregelen betreffen alle cliënten, ongeacht hun inkomensniveau. Deze optie maakt het mogelijk de toekenningsprocedures te automatiseren en zo het risico van niet-gebruik te vermijden. Niet-beroep blijft een centraal probleem op het gebied van sociale bijstand voor mensen in precare situaties, die slecht geïnformeerd zijn over hun rechten of geen idee hebben hoe zij de vaak ingewikkelde procedures moeten aanvragen en volgen.

Geconfronteerd met de indrukwekkende winsten van gasproducenten en sommige elektriciteitsproducenten heeft Europa het idee van een "belasting op overwinsten" goedgekeurd.²⁹ Federaal minister van Energie Tinne Van der Straeten heeft de Kamer een drievoudige overwinstregeling voorgesteld:

- Een solidariteitsbijdrage opgelegd aan FLUXYS (beheerder van het gastransportnet) voor een verwachte bijdrage van 300 miljoen euro.
- Een belasting op de overwinsten van elektriciteitsproducenten (voornamelijk ENGIE en kernenergie) tussen 1 augustus 2022 en 30 juni 2023: een belasting van 100% op de winsten voor verkopen boven 130 euro/MWh.³⁰
- Een solidariteitsbijdrage opgelegd aan de oliesector in 2022 en 2023, voor een geraamde opbrengst van 600 miljoen euro (300 miljoen/jaar).

In totaal moeten deze voorzieningen de staat 3,5 miljard euro opleveren.³¹ Deze inkomsten zijn essentieel voor de financiering van de maatregelen om huishoudens te helpen hun rekeningen te betalen. Deze verantwoordelijkheid moest worden gelegd bij de producenten en leveranciers die van deze acute crisissituatie profiteren, en niet alleen bij de staten.

Men mag echter niet vergeten dat de echte kern van het probleem de prijzen op de groothandelsmarkten voor gas blijven. Europa heeft lang getwijfeld; een akkoord lijkt er te komen, heel laat (eind december 2022). Een akkoord over een tijdelijk mechanisme (er wordt niets structureels beoogd) om transacties op de groothandelsmarkten boven een bepaalde drempel te blokkeren en zo grote prijsstijgingen te voorkomen. Een hervorming van de Europese elektriciteitsmarkt, met als doel deze los te koppelen van de gasprijzen, zou moeten volgen, begin 2023 door de Commissie.³²

²⁸ [idem](#)

²⁹ Règlement (UE) 2022/1854 du Conseil du 6 octobre 2022 sur une intervention d'urgence pour faire face aux prix élevés de l'énergie

³⁰ [De Kamer, wetsontwerp tot wijziging van de wet van 29 april 1999](#)

³¹ [Prime énergie, TVA à 6% et surprofits: la Chambre adopte une série de mesures - Le Soir](#)

³² [UE : les 27 s'entendent sur le niveau à partir duquel le prix de gros du gaz sera plafonné – Libération](#)

2.2. MAATREGELEN VAN HET BRUSSELSE GEWEST

De gewesten zijn ook verantwoordelijk voor energie. Op 17 maart 2022 heeft het Brussels Parlement een ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteits- en gasmarkt in Brussel goedgekeurd, die op 30 april in werking is getreden. De ordonnantie combineert aanvullende maatregelen op de federale steun om de crisis aan te pakken met meer structurele maatregelen om de bescherming van de Brusselse consumenten te versterken, waarop wij in het volgende deel nader ingaan.³³

De crisismaatregelen betreffen (1) de versterking van de OCMW's (zie vorig punt) en (2) de versterking van het statuut van beschermde klant. Alvorens de maatregelen op te sommen die de Brusselse wetgever heeft genomen om de bescherming te versterken, zijn enkele elementen nuttig om het mechanisme van de "beschermde klant" te begrijpen.

HET STATUUT VAN BESCHERMDE KLANT: WAT IS DAT?

Quelles conditions pour bénéficier du statut de client protégé ?

1) **Avoir une dette** vis-à-vis du fournisseur actuel d'énergie et **avoir reçu une mise en demeure**.

2) Être résident.e **bruxellois.e**.

3) Le ménage ne doit pas dépasser un certain [plafond de revenus](#).

Que permet le statut ?

1) Bénéficier **du tarif social** et donc diminuer le poids des factures pour permettre aux client.es de rembourser leur dette au fournisseur commercial (au tarif commercial) sur base d'un plan de paiement négocié (pour celles et ceux qui n'étaient pas encore client.es sociaux au niveau fédéral).

2) Éviter la procédure de recouvrement chez le fournisseur commercial et **se protéger de la coupure**. Le fournisseur ne peut pas introduire de demande de coupure auprès du juge de paix, le temps de la protection (pour toutes et tous).

Comment ça fonctionne ?

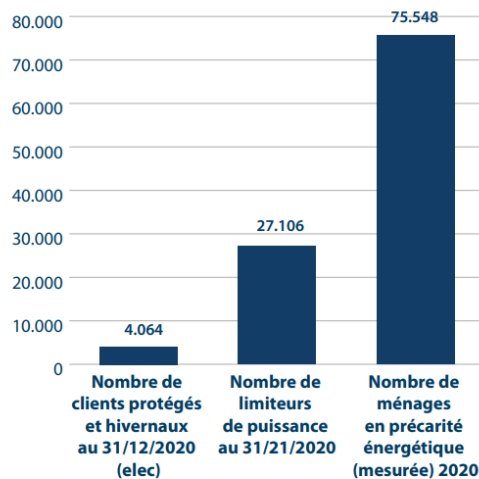
- Le statut de client protégé est temporaire et prend fin dès que la dette est payée. Les clients retournent alors chez leur fournisseur commercial.
- Durant la période de protection, SIBELGA devient le fournisseur social.
- Les clients protégés doivent donc payer ET le plan d'apurement auprès de leur fournisseur commercial ET SIBELGA pour leur consommation.

Comment obtenir le statut de client protégé ?

- **Via Sibelga** si le client bénéficie du tarif social fédéral, ou est impliqué dans un processus de médiation de dettes ou bénéficie de l'intervention majorée ;
- **Via le CPAS** sur la base d'une enquête sociale ;
- **Via Brugel** sur la base de plafonds de revenu définis et en fonction de la composition du ménage.

³³ [De ordonnantie](#) gaat ook over andere onderwerpen, onder andere de intelligente tellers, dynamische tarificatie en energiegemeenschappen. Voor de parlementaire debatten zie : [Ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, \(... \) n° A-516/1, verslag namens de commissie leefmilieu en energie, 9/03/2022](#)

Figure 31 : Comparaison du nombre de clients protégés et des ménages en précarité énergétique

Source : BRUGEL et Fondation Roi Baudouin

Ondanks de voordelen van het statuut blijft het in Brussel onderbenut. Het aantal beschermde klanten omvat 0,4% van de residentiële klanten in Brussel, terwijl bijna 5,1% van de huishoudens onder een begrenzer valt.³⁴

Volgens Brugel "ligt de verklaring in de complexiteit van de te nemen stappen, het omslachtige karakter van de procedure, het gebrek aan zichtbaarheid en gelegenheid voor een huishouden dat worstelt met steeds latere betalingen en, uiteindelijk, het niet-automatische karakter ervan."³⁵

Tijdens de vorige zittingsperiode had de Brusselse regering al maatregelen genomen om het statuut aantrekkelijker te maken. De verordening "gas en elektriciteit" van 2018 schrapt twee elementen - sancties gekoppeld aan de toekenning van het statuut van beschermde klant:

- De automatische installatie van een vermogensbegrenzer om te kunnen profiteren van de status;
- Bij niet-naleving van het met de oorspronkelijke commerciële leverancier overeengekomen schikkingsplan moest de beschermde afnemer niet langer het goedkoopste tarief betalen, maar een maximumtarief.

De systematische installatie van een stroombegrenzer voor beschermde klanten was in meer dan één opzicht nutteloos: het apparaat werd als hinderlijk ervaren, het leidde niet tot een effectieve vermindering van het verbruik maar egaliseerde het in de tijd, en het had zelf een kostprijs. Ook het maximumtarief dat als "straf" werd opgelegd aan huishoudens die hun betalingsplan niet meer konden betalen, was onrechtvaardig en contraproductief. De inning van de schuld voor de commerciële leverancier werd nog moeilijker. Sinds de beschikking van 2018 is het aantal beschermde klanten licht gestegen (1943 in 2018 en 2301 in 2019 voor elektriciteit, vergelijkbare ontwikkeling voor gas).³⁶

Tijdens deze termijn worden de pogingen om de status te verlengen voortgezet. Met de verordening van 2022 worden verschillende wijzigingen ingevoerd die het gebruik van de regeling in de context van de prijzen crisis moeten versterken.

1) Een verhoging van de inkomensplafonds die toegang geven tot de status van beschermde klant: 37.600 euro voor een alleenstaande en 52.600 euro voor een gezamenlijke verklaring, met verhogingen voor personen ten laste (+3000 euro).³⁷ Brugel, de Brusselse regulator, is belast met de jaarlijkse evaluatie van de behoeften; de regering kan de plafonds aanpassen in functie van de feedback van de regulator en de evolutie van de prijzen.

³⁴ Tot voor kort werden de vermogensbegrenzers geplaatst bij betalingsachterstal na een ingebrekestelling van de leverancier (Art. 25sexies §1 van de elektriciteitsordonnantie).

³⁵ [Brugel, jaarverslag 2020, thematisch cahier 3.](#)

³⁶ IDEM

³⁷ IDEM

De verhoging van de plafonds is bedoeld om de middenklasse te beschermen tegen de gevolgen van de ongekende stijgingen van de energieprijzen. In feite komt nu 80% van de Brusselaars in aanmerking. De maatregel kan worden aangepast aan de huidige prijs crisis, maar de nieuwe plafonds zijn vastgesteld in de verordening, waardoor het dringende en tijdelijke karakter van de maatregel en de openbare kosten die hij zou kunnen veroorzaken als hij permanent wordt gemaakt, in twijfel worden getrokken.

2) Gedeeltelijke automatisering van het statuut. Deze automatisering betreft slechts een deel van de rechthebbenden, namelijk de klanten die recht hebben op het (federale) sociale tarief en die in gebreke zijn gesteld voor een onbetaald bedrag van meer dan 150 euro.³⁸ De overdracht aan Sibelga (sociale leverancier) gebeurt automatisch 60 dagen na de ingebrekestelling.

Dit is een belangrijke stap voorwaarts, die de logica van het niet-gebruiken van rechten moet helpen omzeilen.

3) De status wordt toegekend voor 5 jaar, waarbij de wetgever hoopt de aanbieders aan te moedigen in diezelfde periode betalingsregelingen te treffen. Zodra de schuld volledig is afgelost, eindigt de beschermde status en wordt de consument doorverwezen naar zijn commerciële leverancier.

4) De herziening van de voorwaarden en het behoud van de status vindt niet langer jaarlijks maar om de twee jaar plaats, teneinde de procedures voor de begunstigen te beperken.

Er zouden nog andere opties kunnen worden ingezet om de bescherming voor huishoudens met lage inkomens (die al profiteren van het federale sociale tarief) doeltreffender te maken, zoals een prijsverlaging via een volledige opschorting van de btw bijvoorbeeld.³⁹ Zonder verlaging van de tarieven zal het voor huishoudens met een zeer laag inkomen waarschijnlijk vaak moeilijk zijn om hun energieschulden af te betalen. Wij zijn het met de FDSS eens dat voor huishoudens waarvan "*het budget structureel niet verenigbaar is met de mogelijkheid om een schuld af te lossen en tegelijkertijd de rekeningen van de noodleverancier te betalen (...), de schuld moet worden overgenomen door het Fonds voor gas en elektriciteit (...)*".⁴⁰

Na de ordonnantie van maart 2022 heeft de Brusselse minister van Energie, Alain Maron, in december 2022 een nieuwe wijziging van het statuut voorgesteld. In zijn project hoeven huishoudens die onder de inkomensvoorwaarden vallen niet langer te wachten op een ingebrekestelling van hun leverancier om bescherming aan te vragen.⁴¹

³⁸ 150 euro voor een gas- of elektriciteitsfactuur en 250 euro voor een factuur voor beide energievormen.

³⁹ Een federale bevoegdheid, dit vraagt dus overleg tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus.

⁴⁰ [Réforme des ordonnances gaz et électricité en Région bruxelloise : adoption de nouvelles mesures de protection sociale, entrées en vigueur le 30 avril 2022 | Social Energie](#)

⁴¹ [Crise énergétique : les Bruxellois n'ont plus besoin d'être mis en demeure pour bénéficier du statut de client protégé - La DH/Les Sports+ \(dhnet.be\)](#)

3. FUNDAMENTELE HERVORMINGEN EN LANGETERMIJNPROJECTEN

De Brusselse regering heeft naar aanleiding van de opeenvolgende crisissen verschillende duurzamere bepalingen (energie en water) aangenomen, die in de richting gaan van een betere bescherming van de consument. Daarnaast wordt gewerkt aan de algemene verbetering van de energiekwaliteit van het gebouwenbestand. De door Europa geïnspireerde renovatiestrategie van de Brusselse regering heeft zojuist haar eerste stappen gezet.

3.1. VERSTERKING VAN DE BESCHERMING VAN DE CONSUMENTEN VAN ELEKTRICITEIT EN GAS

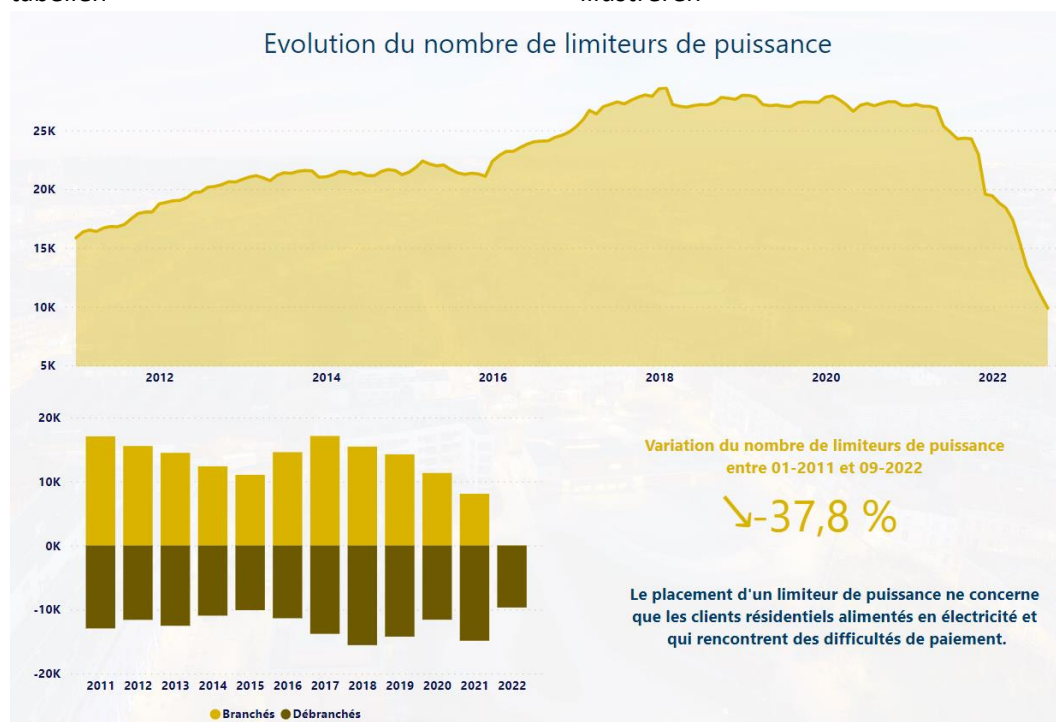
Naast de zogenaamde crisismaatregelen (de versterking van de status van beschermde klant) bevat de ordonnantie van maart 2022 ook andere verbintenissen ten gunste van de consumentenbescherming. De geboekte vooruitgang wordt in de volgende regels uiteengezet en becommentarieerd, evenals de elementen die voor verdere verbetering vatbaar zijn.⁴²

Afzien van vermogensbegrenzers

In plaats daarvan is de netbeheerder verantwoordelijk voor het informeren van de klant over de gevolgen van een contractbeëindigingsprocedure en over de bestaande steun (beschermde klant en OCMW).

Het afschaffen van vermogensbegrenzers is een echte stap voorwaarts. Het systeem was nutteloos: het was kostbaar, ondoeltreffend (het leidde er niet toe dat huishoudens met schulden hun consumptie verminderden, maar vertraagde deze mettertijd), vexatoir en puur repressief.

Sibelga is begonnen met een campagne om de limieten proactief te verwijderen. De onderstaande tabellen illustreren dit.

⁴² Voor alle details over de nieuwigheden van de ordonnantie : [Social Energie, Réforme des ordonnances gaz et électricité en Région bruxelloise : adoption de nouvelles mesures de protection sociale entrées en vigueur le 30 avril 2022 , 31/05/2022](#)

Gegarandeerde levering

Het doel van deze bepaling is de toegang tot energie te waarborgen voor huishoudens die daarvan verstoken zijn of wier toegang wordt bedreigd. Voortaan kunnen huishoudens met schulden bij de twee in het Brusselse Gewest actieve leveranciers, die hen vervolgens weigeren een nieuw contract af te sluiten, door Sibelga worden bevoorrad tegen het sociale tarief. Deze gegarandeerde levering is afhankelijk van een besluit van het OCMW.⁴³ Het wordt uitsluitend op bevel van de OCMW's geactiveerd. De gegarandeerde levering is 12 maanden geldig en kan eenmaal worden verlengd. Het model is gebaseerd op de bepalingen ter voorkoming van het uitvallen van huishoudens tijdens de winterstop. Dit is nog steeds een echte stap voorwaarts om de toegang tot energie te garanderen. Twee aandachtspunten:

- De tussenkomst van het OCMW zorgt voor een sociale follow-up van de betrokken gezinnen, maar deze verplichte doorgang dreigt een deel van de consumenten van deze hulp te vervreemden. Het zou passend zijn geweest om andere sociale diensten (bijvoorbeeld schuldbemiddeling) in staat te stellen het systeem te activeren.
- Bovendien moeten cliënten zonder papieren aanspraak kunnen maken op beschermingsmaatregelen en gegarandeerde voorzieningen. De OCMW's hebben de leiding. De ordonnantie had uitdrukkelijk moeten vermelden dat cliënten zonder papieren van de gewaarborgde voorziening kunnen genieten, om een restrictieve interpretatie door (sommige) OCMW's te vermijden

Het winterbestand, waarin niet mag worden gesneden, kan worden verlengd in geval van overmacht, en niet langer uitsluitend om weersredenen. Een erfenis van de gezondheids crisis.

Wat denken we?

Het lijkt geen twijfel dat de hervorming de consumentenbescherming versterkt. Bij bepaalde maatregelen had de wetgever nog iets verder kunnen gaan. Maar het debat lijkt onder een spanning die moeilijk te verenigen lijkt: aan de ene kant moet de consument, de kwetsbare partij in de overeenkomst, worden beschermd, en aan de andere kant staan de belangen van de leveranciers. Die laatste hebben gewogen op het debat door te argumenteren dat een te sterk gereguleerde markt het risico zou inhouden dat zij worden weggejaagd (er zijn nog slechts twee commerciële leveranciers in Brussel) en zo de vermeende effecten zou beperken van de concurrentie, die de toegang tot betaalbare energie zou moeten waarborgen. Iets wat nog niet is aangetoond.

In dit verband zijn de procedures in verband met de afsluitingen een voorbeeld. In Brussel kan de leverancier niet eenzijdig het gas of de elektriciteit afsluiten. De procedure omvat verschillende waarschuwingsstappen alvorens voor de vrederechter te verschijnen, die als enige bevoegd is om toestemming te verlenen voor de afsluitingen. De leveranciers verdedigden, via hun vertegenwoordigers in het Parlement, het idee van een administratieve procedure, die als eenvoudiger en minder kostbaar wordt beschouwd. In de ordonnantie wordt het beroep op de vrederechter verankerd, een geruststellende keuze voor de consument.

⁴³ Sibelga kan weigeren aan gezinnen te leveren die een schuld hebben hoger dan 300 € zonder aflossingsplan.

Om het recht op energie voor iedereen te garanderen, zijn wij het eens met de FDSS wanneer deze oproept tot de oprichting van een openbare energieleverancier. De deur staat open met de Brusselse uitvoerende macht. Minister Maron heeft Leefmilieu Brussel (en een externe consultant) opgedragen de juridische haalbaarheid van de oprichting van een openbare energieleverancier in Brussel te analyseren.⁴⁴

⁴⁴ [Brussels parlement, Energiecommissie van 14 december 2022](#)

Vers un fournisseur public d'énergie en RBC

Un contribution du Centre d'Appui SocialEnergie (Fédération des services sociaux)

Nous plaillons pour la création d'un fournisseur public d'énergie en RBC, qui fournira les bâtiments et équipements publics ainsi que les ménages qui le souhaitent en électricité 100 % renouvelable et en gaz, avec une approche sociale, participative et de service public.

Un fournisseur public aurait pour objectif non pas l'obtention de bénéfices à répartir entre des actionnaires privés, mais plutôt la garantie du droit à l'énergie de toute la population bruxelloise, à travers une politique de prix juste, transparente, stable et alignée sur les prix les plus bas du marché. Tous les profits éventuels générés par son opération seraient réinvestis dans le maintien des prix abordables et stables, l'éradication de la précarité énergétique et la transition énergétique en RBC, dans une optique de décarbonation de l'économie et de la société.

Ce fournisseur public proposerait par conséquent un service local, fiable, transparent et de qualité, qui s'éloignerait des pratiques agressives et déloyales de captation de clients pratiqués par d'autres acteurs du marché. Le fournisseur public opterait pour une gouvernance participative et démocratique, où les bruxellois.es pourront faire entendre leurs voix et avoir un poids réel lors de la prise de décisions stratégiques. Il obtiendrait un maximum de l'électricité qu'il commercialise de sources de production locales et citoyennes, ainsi que publiques.

Pourquoi un fournisseur public d'énergie en RBC ?

- *Vu le nombre très réduit de fournisseurs privés prêts à participer d'un marché qui prend au sérieux le droit à l'énergie des bruxellois.es en prévoyant des mesures de protection élevées, un fournisseur public devient particulièrement nécessaire. Actuellement, il n'y a plus que deux fournisseurs privés en RBC qui proposent des contrats à tout public.*
- *Un fournisseur public prêt à fournir en énergie aux bâtiments et aux équipements publics (ainsi qu'aux ménages et PME qui le souhaitent) donne une solution aux marchés publics où aucune offre n'est reçue, y compris quand le tarif social est d'application, situation qui s'est déjà produite dans notre région.*
- *Un fournisseur public contribuerait à redoubler les efforts dans la lutte contre la précarité énergétique, en menant une politique de recouvrement des impayés juste, humaine et sociale et en renonçant à la coupure, à tout le moins pour les ménages en incapacité de paiement et pour les personnes vulnérables (enfants, personnes âgées, personnes handicapées ou avec une maladie chronique, etc.). Il collaborerait étroitement avec les CPAS et les services sociaux associatifs de notre région.*
- *Un fournisseur public proposerait une électricité 100 % renouvelable et une offre tarifaire claire, transparente et stable, simple et compréhensible, alignée sur les prix les plus bas du marché et*

prenant en compte les innovations liées à une transition juste. Il mènerait une politique de sourcing responsable, priorisant les initiatives de production locales et citoyennes et les moyens de production publics.

- *Un fournisseur public contribuerait à démocratiser l'accès à l'énergie et deviendrait un vrai vecteur de changement du modèle énergétique, à travers plusieurs structures de participation et de prise de décisions citoyennes et en promouvant la production d'énergie renouvelable dans la région.*

Quelles expériences comparées ?

- *À Hambourg, [Hamburg Energie](#) existe depuis 2009, quand le Sénat a décidé de reprendre en main l'approvisionnement en énergie de la ville hanséatique et de le façonner activement. Comme noté dans leur site, « cela présente un avantage évident pour nos clients : en tant que véritable fournisseur d'énergie municipale, nous nous engageons exclusivement envers les citoyens de notre ville et non envers des investisseurs anonymes ». Hamburg Energie fournit de l'électricité 100 % verte et la rachète prioritairement auprès des fournisseurs et des communautés de la région.*
- *À Barcelone, [Barcelona Energia](#) a été créée en 2018. Elle fournit en électricité 100 % verte aux bâtiments et équipements de la Commune de Barcelone et de son aire métropolitaine et, depuis 2019, elle fournit aussi aux ménages et aux entreprises privées. Elle se désigne comme un élément clé dans la transition vers la souveraineté énergétique, l'amélioration du bien-être des barcelonais.es, l'accompagnement vers un modèle énergétique plus vert et la promotion de l'auto-consommation et de la performance énergétique. Elle dispose d'un Conseil des usagers où ceux-ci sont représentés dans la prise de décisions.*

Quel cadre juridique et à qui l'initiative ?

- *Le droit européen n'est pas opposé à cette possibilité, pour autant qu'une concurrence équitable et un accès non-discriminatoire aux différents fournisseurs soient garantis. Dans cette optique, le fournisseur public devrait avoir une viabilité économique et financière propre dans ses opérations et agir avec des critères de marché pour ce qui concerne la fourniture aux ménages et aux PME.*
- *Nous suggérons la création d'une société coopérative, voire d'une société anonyme de droit public, qui fournirait directement les bâtiments et équipements publics sans devoir avoir recours aux marchés publics et qui pourrait en même temps fournir aux ménages et aux entreprises privées qui le souhaitent, dans le respect de certaines conditions⁴⁵.*

45 Op basis van de Europese rechtspraak voorziet de Belgische wet inzake overheidsopdrachten in de zogenaamde "in house"-uitzondering, op grond waarvan een overheidsopdracht rechtstreeks tussen een aanbestedende dienst en een publiek- of privaatrechtelijke rechtspersoon kan worden gegeven, op voorwaarde dat de aanbestedende dienst op deze persoon toezicht uitoefent zoals op zijn eigen diensten (d.w.z. dat hij op deze persoon een beslissende invloed moet uitoefenen zowel op zijn strategische doelstellingen als op zijn belangrijke beslissingen). Er geldt dan een grens: meer dan 80% van de activiteiten van de gecontroleerde persoon moet worden uitgevoerd in het kader van de uitvoering van taken die door de aanbestedende dienst of andere rechtspersonen die onder zijn controle staan, zijn toevertrouwd. De "in house"

À notre avis, le gouvernement régional est le mieux placé pour prendre l'initiative. Ce modèle s'inscrit pleinement dans la Déclaration de politique générale, notamment par rapport à la protection du consommateur et le renforcement du caractère public de la politique de l'énergie en RBC. Il permettrait aussi de mettre en œuvre l'engagement du gouvernement régional à ce que l'électricité fournie à l'ensemble des bâtiments et équipements publics soit 100 % renouvelable et à la promotion et développement d'une production collective d'énergie en RBC via des sources renouvelables.

Prochaines étapes

- 1. Ce modèle demande une étude de faisabilité plus approfondie sur sa compatibilité avec les règles de droit public belge et bruxellois, explorant les formes juridiques et modalités concrètes qu'un tel fournisseur pourrait adopter en RBC. Nous considérons qu'il serait pertinent que le gouvernement régional ou l'administration régionale commissionnent une telle étude et en publient les résultats.*
- 2. Si l'étude devrait confirmer la faisabilité du fournisseur public, nous proposons le lancement d'une dynamique plus ample avec des acteurs du paysage de l'énergie en RBC qui permette de réfléchir sur des aspects plus concrets tels que les structures de prise de décisions et de participation citoyennes, les engagements sociaux et environnementaux qu'un tel fournisseur devrait prendre et la meilleure façon de mettre en œuvre ces aspects sur le plan opérationnel.*

Nous restons bien entendu à disposition pour contribuer à une telle dynamique en apportant notre expérience de terrain et notre expertise sur les questions sociales dans le secteur de l'énergie en RBC

3.2 ZORGEN VOOR TOEGANG TOT WATER

Nieuwigheden

In april 2019 heeft het Brussels Parlement een resolutie aangenomen waarin het zich onder meer uitspreekt tegen waterafsluitingen, die als een ondraaglijke aantasting van de menselijke waardigheid worden beschouwd. Het parlementaire initiatief beval de oprichting aan van een werkgroep "waterarmoede" om vooruitgang te boeken op het gebied van onder meer een hervorming van het tariefsysteem en de invoering van een sociaal watertarief, het voorkomen van schulden en niet-gebruik van rechten, en het beleid van Vivaqua inzake betalingsfaciliteiten en terugvorderingsprocedures, dat te star werd geacht. Deze werkgroep werd aan het begin van de legislatuur opgericht.⁴⁶ De aanbevelingen van deze commissie vormen de voorbode van de recente hervormingen van de waterverordeningen, waarvan de hoofdlijnen hieronder worden uiteengezet.

Hoewel sommige maatregelen al sinds 2020 van kracht zijn, zijn de meeste op 1 januari 2022 in werking getreden. Zij komen op een moment dat de waterprijs met 15% wordt verhoogd, na verschillende jaren van prijsbevoering, om investeringen in het netwerk mogelijk te maken. Deze stijging komt bovenop de nog sterkere stijging van de energieprijzen.

De hoofdpunten van het hervormde systeem:

- Verbod op waterafsluitingen voor gezinnen;
- De collectieve bijdrage aan het sociaal waterfonds (SWF), dat wordt beheerd door de Brusselse OCMW's, verhoogt van 0,03 euro/m³ tot 0,05 euro/m³ vanaf 2023. De beschikbare middelen worden verhoogd van 1,8 miljoen euro tot 3 miljoen euro⁴⁷, waarvan 2/3 zal worden gebruikt voor de vereffening van waterschulden van huishoudens in moeilijkheden. Het resterende derde zal worden toegewezen aan een "sociaal actieprotocol ter bestrijding van waterarmoede", een samenwerking tussen OCMW's en plaatselijke partners om mensen in moeilijkheden te bereiken die moeilijk opkomen voor hun rechten.
- Toekenning van een jaarlijkse sociale tegemoetkoming in de waterprijs ten gunste van huishoudens waarvan ten minste één lid het BIM-statuuut heeft. Het bedrag is € 36/jaar plus € 30 per extra persoon;
- Een terugkeer naar de lineaire prijsberekening. Het progressieve tariefsysteem dat sinds 2005 wordt toegepast (hoe meer je verbruikt, hoe meer de prijs per m³ stapsgewijs stijgt), heeft niet het verwachte effect gehad, noch op sociaal, noch op milieugebied;
- Formalisering van de afbetalingsplannen: elk huishouden dat in betalingsmoeilijkheden verkeert, heeft op zijn verzoek recht op een schuldaflossingsplan dat is aangepast aan zijn behoeften en financiële situatie. In de tekst wordt een onderscheid gemaakt tussen de standaardbetalingsregeling (aflossing over 12 maanden) en de redelijke betalingsregeling (18 maanden);
- Een herziening van het factureringsritme (2020): de voorschotfacturen worden voortaan om de drie maanden verzonden om de jaarlijkse uitgaven te verzachten. Op verzoek kan Vivaqua maandelijks facturen uitreiken via het digitale platform doccle (van toepassing sinds 2018);

⁴⁶ [Brussels parlement, Energiecommissie van 14 december 2022](#)

⁴⁷ Het bedrag wordt verdeeld tussen de OCMW's in functie van het aantal leefloners.

- Betere informatie van de gebruikers over hun rechten: de factuur zal voortaan een mededeling bevatten over de sociale maatregelen. In geval van een afbetalingsplan kan de gebruiker te allen tijde een gedetailleerd overzicht van de schuld(en) opvragen;

- Invoering van een lekkentarief dat een kader biedt voor een tarief dat intern door Vivaqua reeds wordt toegepast.

Wat vinden we hiervan?

De meest verwachte en meest voor de hand liggende vooruitgang ten gunste van de mensenrechten is het verbod op het afsluiten van water voor huishoudelijk gebruik. Er blijven enkele uitzonderingen⁴⁸, maar nooit meer zal de toegang tot drinkwater voor een huishouden in Brussel worden afgesneden wegens schuld. Dit was een strafmaatregel, uiterst gewelddadig, die ervan uitging dat huishoudens met schulden in de eerste plaats slechte betalende waren. In de praktijk heeft Vivaqua geen water meer afgesloten sinds april 2020, toen noodmaatregelen werden genomen vanwege de gezondheidscrisis. Zij zijn sindsdien niet opnieuw ingevoerd wegens de op handen zijnde wetswijzigingen. In Frankrijk, waar dit verbod al sinds 2013 geldt, is er geen sprake van een exponentiële toename van de schuld.

De verhoging van de financiële middelen van het Sociaal Waterfonds (SWF) moet het mogelijk maken meer huishoudens met betalingsproblemen te helpen. Het fonds wordt door de OCMW's beheerd. Om voor deze interventie in aanmerking te komen, moeten de mensen zich dus wenden tot het OCMW van hun gemeente. Voor sommigen van hen blijft dit een moeilijk proces. Het sociale-actieprotocol beoogt dit risico van niet-gebruik van rechten weg te nemen. De verenigingen van de sector zijn er voorstander van dat het SWF wordt opengesteld voor andere instellingen zoals schuldbemiddelingsdiensten of algemene sociale diensten. Bovendien moeten huishoudens zonder papieren toegang krijgen tot het ESF, dat zij via hun waterrekening financieren, maar waarvoor zij geen aanvraag kunnen indienen als zij schulden hebben.

De Brusselse wetgever heeft uiteindelijk afgezien van de invoering van een sociaal watertarief, dat onpraktisch werd geacht wanneer de installaties collectief zijn. 60% van de huishoudens in de hoofdstad beschikt niet over individuele watermeters. In plaats daarvan gaf zij de voorkeur aan een jaarlijkse sociale tegemoetkoming⁴⁹ die overeenkomt met een verlaging van de rekening voor 2022 met 25% bij een gemiddeld "normaal" verbruik van 35m³/jaar/persoon.

Het voordeel tussen 2021 en 2022 is echter veel kleiner (verlaging met slechts 10%), gezien de prijsstijgingen in 2022. In dit verband kan men zich afvragen of het wel legitiem is de saneringskosten te financieren via de waterrekening, in plaats van via een ander mechanisme, zoals belastingen, dat de inspanning billijker verdeelt over de inkomensgroepen.

Iets meer dan een kwart van de Brusselse bevolking heeft in theorie te maken met de sociale interventie. Voor huishoudens met individuele meters moet de steun automatisch worden afgetrokken van de regularisatiefactuur. Voor de anderen zal een administratieve procedure (formulier) moeten worden doorlopen, waardoor veel waarnemers vrezen dat een aanzienlijk deel van de middelen niet zal worden gebruikt. In Vlaanderen, waar een soortgelijke maatregel van kracht is, heeft slechts 70% van de betrokkenen hun rechten opgeëist.

⁴⁸Onder andere bij leegstaande woning, overmacht, fraude,... Het regeringsbesluit dat het uitzonderingsregime moet omkaderen is nog niet gestemd.

⁴⁹ De sociale tussenkomst is gedekt door een gewestsubsidie van 13,7 miljoen euro in 2022.

Het recht op sociale bijstand moet worden uitgebreid tot mensen zonder papieren. Het Comité van de Watergebruikers⁵⁰ stelt voor dat het wordt toegekend aan iedereen die recht heeft op dringende medische hulp, via een eenvoudig attest van het OCMW. De commissie stelt ook voor dat de forfaitaire sociale interventie, naast de indexering, automatisch wordt verhoogd bij een stijging van de waterprijs, zodat het voordeel reëel blijft.

De overgang naar lineaire prijzen is ook goed nieuws. In tegenstelling tot de veronderstellingen van de zogenaamde solidaire progressieve prijsstelling, waren de huishoudens die de grootste hoeveelheden water verbruikten niet noodzakelijkerwijs de meest welvarende huishoudens. Wanneer de installaties bijvoorbeeld oud of defect zijn, wat vaak het geval is in woningen van slechte kwaliteit, exploderen de rekeningen. Omgekeerd zouden degenen die het zich kunnen veroorloven waterbesparende apparatuur te installeren (spoeltoiletten, kranen, efficiënte huishoudelijke apparaten, enz.⁵¹

Een ander discriminerend element van dit tariefsysteem was het feit dat alleen het nationale register in aanmerking werd genomen om het aantal bewoners van een woning te bepalen (en niet de werkelijke situatie), een criterium dat de berekening per schijf beïnvloedde door deze te temperen. Door deze keuze werden mensen zonder papieren en alle niet in het register opgenomen personen zwaar gestraft, evenals de gescheiden ouder wiens kind of kinderen op het andere adres woonden...

Ten slotte was het van essentieel belang de procedures voor betalings- en invorderingsfaciliteiten vast te stellen, die tot nu toe aan het oordeel van de intergemeentelijke autoriteiten werden overgelaten en vaak niet aan de financiële situatie van de huishoudens zijn aangepast: te korte betalingsregelingen, weigering van betalingsfaciliteiten die leidt tot veelvuldige beroepen op de vrederechter en een verdere verzwaring van de schuld, en de verplichting om in bepaalde gevallen een beroep te doen op een OCMW of een schuldbemiddelingsdienst om over een betalingsregeling te onderhandelen.

3.3 RENOVATIE VAN HET BRUSSELS WONINGBESTAND

De Renolution

In 2019 heeft de regering haar "Renolution"-strategie bekendgemaakt,⁵² een omvangrijk programma voor de energierenovatie van het Brusselse gebouwenbestand, zowel in de residentiële als in de tertiaire sector, voor de komende 30 jaar.

Dit plan is een van de stukjes van een grotere puzzel, die op gewestelijk en federaal niveau wordt gelegd en die tot doel heeft de broeikasgassen te verminderen, de energie-efficiëntie te verhogen en het gebruik van hernieuwbare energie te doen toenemen, zoals Europa in zijn lucht- en

⁵⁰ [Comité van watergebruikers, advies over het voorontwerp van ordonnantie, 06/05/2021 en over het ontwerp van besluit houdende uitvoering van bepaalde sociale maatregelen inzake water, 17/01/2022](#)

⁵¹ Zie hierover de studie [Xavier May, Waarom geen einde maken aan de progressieve tarifiering voor water in Brussel? Brussels studies, 2021](#)

⁵² [Strategie om de milieueffecten van bestaande gebouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2030-2050 te verminderen.](#)

klimaatactiekader voor 2030 eist. Dit kader is bindend. De Europese Commissie wil in 2050 klimaatneutraal zijn.

In Brussel is de verwarming van gebouwen alleen al verantwoordelijk voor 59% van de uitstoot van broeikasgassen (voornamelijk CO₂), 38% voor de residentiële sector. Het wegvervoer is goed voor 29%. Bovendien heeft een op de vier flats een energieklasser G, de slechtste. De energierenovatie van gebouwen is dus een grote uitdaging voor het klimaat, maar niet de enige. Het zou moeten bijdragen tot een verbetering van de woonomstandigheden en een vermindering van het energieverbruik en de energierekening (buiten de crisiscontext).

De "Renolution" heeft tot doel de energieprestaties van de residentiële sector op een gemiddelde van 100kw/jaar/m² te brengen, d.w.z. tegen 2050 een algemene klasse C te bereiken en aldus het huidige verbruik door drie te delen. Om dit te bereiken pleit de regering voor het opleggen van energiebesparende werken, vergezeld van financiële prikkels, maar ook van sancties. Het regelgevingskader bestaat echter nog niet en zal naar verwachting tegen 2025 worden opgesteld. Renovatiewerkzaamheden die vóór de inwerkingtreding ervan zijn aangevat, moeten niettemin kunnen worden gewaardeerd via een actualisering van het EPC-certificaat wanneer dat bestaat.

Het EPC-certificaat, dat het niveau van de energieprestatie meet, wordt in 2025 verplicht voor alle woningen. De werkzaamheden die overeenkomstig de eisen van de renovatie worden uitgevoerd, zullen leiden tot opeenvolgende klasse sprongen om dichterbij de C-doelstelling te komen. Sinds 2011 is het certificaat verplicht bij vastgoedtransacties, verhuur of verkoop. Slechts 29% van de huurwoningen was in 2020 gecertificeerd.⁵³ De verplichting van het certificaat wordt niet nagekomen. Het huurwoningenbestand is niet goed bekend vanuit het oogpunt van zijn energieprestatie, maar het is duidelijk dat er zeer energie-intensieve woningen zijn (vooral waar sprake is van slechte staat van de woning) die zullen bijdragen tot de bovengenoemde 25%.

Momenteel hoeven de woningen niet aan een bepaald energieniveau te voldoen, het certificaat heeft een informatieve waarde. Maar in de toekomst zal zij een andere toon aanslaan en verslag uitbrengen over de naleving van de door de regio opgelegde verplichtingen.

Het voornemen is meer dan lovenswaardig en noodzakelijk, maar de uitvoering ervan lijkt ons hypothetisch tegen 2050. Het jaarlijkse renovatiepercentage bedraagt momenteel 1% (alleen met bouwvergunning) en er wordt gesproken over een verdrievoudiging in de komende jaren. De vraag naar werk zal ongekend zijn. De bouwsector is niet in staat, althans niet vandaag, om deze last aan te kunnen. De regering is zich hiervan bewust en stelt voor om prioriteit te geven aan uitgebreide renovaties in energieverblindende woningen in plaats van alle eigenaren te verplichten om vanaf 2030 regelmatig (om de 5 jaar) werkzaamheden uit te voeren, wat de eerste gekozen optie was.

Deze heroriëntatie lijkt relevant, maar roept ook veel vragen op. Hoe gaan we deze energieverblindende woningen identificeren? In het meest bescheiden segment van het huurbestand, waar woningen in slechte staat oververtegenwoordigd zijn, is er geen EPC-certificaat. Er bestaat geen nauwkeurig register van lopende huurcontracten waarmee niet-gecertificeerde slechte woningen kunnen worden opgespoord.

⁵³ Volgens Leefmilieu Brussel werden tussen 2011 en 2020 105.052 certificaten afgegeven in de huursector. Er zijn ongeveer 363.000 huurwoningen in Brussel. De 29% zou op korte termijn moeten veranderen, aangezien het ontbreken van een EPC-certificaat nu de indexering van de huur verbiedt. Dit zou verhuurders moeten motiveren om de nodige maatregelen te nemen. De maatregel is tijdelijk, maar kan worden verlengd.

[Bruxelles Environnement, la certification PEB des habitations individuelles, année 2020](#)

Wat de bestrijding van ondermaatse woningen betreft, worden inbreuken op de regionale normen meestal door de huurders gemeld, maar deze procedure is zeer problematisch, aangezien de huurder hierdoor wordt blootgesteld aan represailles die kunnen leiden tot het verlies van de woning. Uit de afwikkelingsstrategie wordt niet duidelijk of en door wie controles worden overwogen.

Deze energiedoelstellingen lijken los te staan van de realiteit van de meest precare mensen (waaronder ook eigenaar-bewoners). De regering beweert op regionale schaal een voorbeeldig energieverbruik te willen realiseren en geeft tegelijkertijd blijk van haar onvermogen om alle inwoners een fatsoenlijke woning, d.w.z. een minimale bewoonbaarheid, te garanderen. De strijd tegen ongezonde woning is gestaakt. Momenteel zijn er geen tekenen van bereidheid om dit energierenovatiebeleid te koppelen aan het huisvestingsbeleid (sociaal huisvestingsbeleid).

De precare eigenaar-bewoners, zonder spaargelden om te renoveren, zijn degenen die de grootste inspanning zullen moeten leveren om uit de slechtste energieklassen te geraken. Als er subsidies bestaan (en deze zullen worden versterkt) en andere financieringswijzen worden overwogen, zullen deze volstaan om het gebrek aan eigen middelen te compenseren? Deze gezinnen mogen niet worden gedwongen te verkopen omdat zij niet aan de eisen kunnen voldoen (bestraft met zware boetes). Een minderheid van de verhuurders zou zich ook in deze situatie kunnen bevinden.

De huurders zullen waarschijnlijk een hoge prijs betalen voor dit grote ecologische project, ook al heeft energie-efficiëntie zijn tegenhangers (potentiële vermindering van het verbruik, woningen die aan kwaliteit winnen...). De kosten van de renovaties zullen zeker worden doorberekend in de huurprijs, in een context met toch al stijgende huurprijzen. Ook het risico van een toename van het aantal huuropzeggingen mag niet worden verwaarloosd.

De regering streeft ook een ander doel na, namelijk een "conventionering" met de verhuurders. In ruil voor een overeengekomen huurprijs (onder de marktprijs?) zou de vrijwillige verhuurder toegang kunnen krijgen tot bepaalde premies die momenteel worden geweigerd.⁵⁴ De eerste wettelijke stappen zijn aangekondigd voor 2023. Belangrijk daarbij zijn uiteraard de marge van de huurprijs, de duur van het huurovereenkomst en de controle daarop.

De hervorming van renovatie- en energiepremies en leningen voor werkzaamheden.

De renovaties zijn niet zonder uitdagingen. De eerste mijlpaal in deze race is de reeds lang aangekondigde samenvoeging van de regionale premies, opnieuw gedefinieerd in het licht van de verwachte energierenovaties.⁵⁵ De herziening van de woningfondsleningen maakt hier ook deel van uit. Zo zijn sinds 1 januari 2022 de vroegere renovatiepremies, energiepremies en gevelverbeteringspremies vervangen door de "Renolution"-premies.⁵⁶

Het gecombineerde budget voor de premies voor 2022 is verhoogd tot 53,6 miljoen euro (herstelplan na de gezondheidscrisis goedgekeurd in juli 2020 en Europese financiering), voor 38 miljoen in 2021. 53 miljoen is de begroting voor 2023.⁵⁷

⁵⁴ Behalve wanneer men zijn woning na de werken in beheer geeft aan een SVK.

⁵⁵ Behalve wanneer men zijn woning na de werken in beheer geeft aan een SVK.

⁵⁶ Voor de aanvullingen, zie : [Arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale relatif à l'octroi de primes à l'amélioration de l'habitat, 31/03/2022](#) en [Een nieuwe website gewijd aan de Renolution](#).

⁵⁷ [Renolution : La Région bruxelloise augmente encore son soutien en 2023 - Alain Maron](#)

De belangrijkste verandering betreft de standaardisering van de procedures. Voortaan worden alle aanvragen op één manier ingediend, via IRISbox. De dossiers worden nog steeds beheerd door de twee administraties die vóór de fusie betrokken waren: Stedelijk Leefmilieu en Leefmilieu Brussel.

De voorwaarden met betrekking tot het inkomen (maxima en bewijsstukken) zijn aangepast, terwijl de voorwaarden met betrekking tot de status (verhuurder, eigenaar-bewoner, huurder) ongewijzigd blijven. Het bedrag van de subsidies varieert nog naar gelang van het inkomen van de aanvragers.⁵⁸

De subsidies hebben betrekking op alle woningen ouder dan 10 jaar, zonder geografische criteria. Voorheen varieerde het bedrag van de renovatiepremies naar gelang van de ligging van de woning, en leverden werkzaamheden in een woning in het kader van een wijkcontract bijvoorbeeld een hogere subsidie op.⁵⁹

Na uitvoering van de werkzaamheden (binnen 12 maanden) moet één gegroepeerde aanvraag worden ingediend, of het nu gaat om renovatie of energiebesparende werkzaamheden. Ter herinnering: in de vorige systemen konden alleen de energiesubsidies worden aangevraagd nadat de werkzaamheden waren uitgevoerd, en moest voor de vroegere renovatie- en gevelverbeteringssubsidies de aanvraag vóór het begin van de bouwwerkzaamheden worden ingediend.

De voorschotten op de werken worden dus opgegeven, ten gunste van een nieuwe methode van voorfinanciering "ECORENO" met het Woningfonds.⁶⁰ Het systeem vervangt de voorschotten op renovatiepremies maar ook de groene leningen van het Woningfonds en Crédal. De regering streeft naar vereenvoudiging met één enkel systeem. Zij biedt leningen aan (hypothecaire of consumentenkredieten) tegen voordelige tarieven van 0 of 1%, afhankelijk van het inkomen.⁶¹ De lening kan alle soorten werkzaamheden financieren (veiligheid, gezondheid, energiebesparing). Het is op 1 augustus 2022 in werking getreden.

De hervorming van de premies roept een aantal vragen op.⁶² Kunnen we echt spreken van vereenvoudiging en standaardisering van de procedures, ook al blijven we met dezelfde onderscheiden doelgroepen werken (de (ex-)renovatiepremies blijven voorbehouden aan verhuurders die een beroep doen op een SVK om hun woning te verhuren, de (ex-)energiepremies staan open voor alle verhuurders) en we houden (voorlopig althans) twee administraties voor de behandeling van de aanvragen?

Eén toegangspunt voor alle toepassingen moet bepaalde procedures vereenvoudigen. We moeten er echter voor waken dat de digitale kloof de toegang tot premies voor sommige aanvragers van renovatie niet belemmert.

Het feit dat aanvragen nu moeten worden ingediend nadat de werkzaamheden zijn uitgevoerd, baart de diensten die huiseigenaren ondersteunen bij hun renovatieprojecten grote zorgen. Dit betekent dat de begunstigden van de subsidies zelf moeten zorgen voor de technische (met name door de

⁵⁸ Categorie I voor inkomens hoger dan 75 100€, categorie II tussen 37.600€ en 75 100€, categorie III voor inkomens lager dan 37.600 € en leefloners, beschermde klanten en verhuurders die verhuren via een sociaal verhuurkantoor.

⁵⁹ Voor de eigenaars met een inkomen hoger dan 35.782,80€. Voor de lagere inkomens kwam de premie overeen met 70% van de aanvaarde werken.

⁶⁰ Alle info over het Ecoreno-krediet : [Econo krediet, Brussels Woningfonds](#)

⁶¹ 61.000 € (1 inkomen) of 77.699€ (andere situaties), vermeerderd met persoon ten laste.

⁶² De adviezen van de volgende adviesorganen geven andere interessante meningen :
[advies GOC over de toekenning van premies voor de verbetering van het woonmilieu, 06/01/2022](#)
[Advies van de Adviesraad voor Huisvesting betreffende de toekenning van premies voor de verbetering van het woonmilieu, 22/01/2022](#)

Renolution opgelegde energieverplichtingen) en stedenbouwkundige conformiteit van de uitgevoerde werkzaamheden. Doen zij dit niet, dan ontvangen zij de premie niet.

Wij stellen ons ook vragen over de hoogte van de premies. Volgens minister Maron zijn deze essentieel om renovaties aan te moedigen, "met name voor groepen met een laag inkomen, die hun werkzaamheden gemiddeld tot 50% vergoed zouden moeten zien". Sommige Brusselse huiseigenaren zullen het moeilijk vinden om de helft van het werk te financieren. De werken worden echter opgelegd door de Brusselse renovatiestrategie, teneinde de energieprestaties van het gehele woningbestand te verbeteren. Het is moeilijk te begrijpen hoe de minder goed gefinancierde eigenaren - of dat nu bewoners of verhuurders zijn - aan de verplichtingen kunnen voldoen als hun eigen middelen en de overheidssteun ontoereikend zijn. Voor de financiering van de werkzaamheden zullen andere perspectieven moeten worden overwogen. De Renolution en minister Maron wijzen op verschillende mogelijkheden - bijvoorbeeld betaling door derden, leningen die bij overdracht van de woning moeten worden terugbetaald, mobilisatie van spaargelden van burgers, enz. Het is waar dat het totale budget voor premies is verhoogd. Maar het doel is om meer mensen te ondersteunen, niet om het percentage van de premiedekking te verhogen.⁶³ Er bestaat ook een risico dat de inflatie de prijs van materialen blijft beïnvloeden.

Zelf renoveren of een beroep doen op de informele economie geeft geen toegang tot de premies, het werk moet worden uitgevoerd door een erkende professional. Dit is zeker een belemmering voor de minder draagkrachtige eigenaren om het werk uit te voeren.

Ten slotte moet worden opgemerkt dat verhuurders (die in aanmerking komen voor de vroegere energiepremiën en de renovatiepremiën voor degenen die via een SVK huren) tot nu toe zeer weinig gebruik hebben gemaakt van de subsidies. 96% van de premies betrof eigenaar-bewoners (2017). In de komende jaren wil de Brusselse regering de premies openstellen voor alle verhuurders, zonder de overgang naar een SVK op te leggen, maar door afspraken te maken over de huurprijzen in het kader van een "conventionering". Op het moment van schrijven hebben wij nog geen informatie over dit beoogde stelsel.

CONCLUSIE

De explosie van de energieprijzen is een ramp. In Brussel zijn de sociale maatregelen ter bescherming van de consument versterkt (statuut van beschermde klant, sociale interventie in de waterprijs, enz.) Er is ook ontegenzeggelijk vooruitgang geboekt ten gunste van de mensenrechten: het einde van de wateronderbrekingen en de gegarandeerde gas-/elektriciteitsvoorziening, de afschaffing van de energiebeperkingen. Deze maatregelen worden gesteund door verenigingen die strijden tegen de energie- en waterarmoede.

Het moet echter gezegd dat we te lang de kern van het probleem niet hebben aangepakt, namelijk de prijzen en de te hoge winsten van de producenten. De eerste reacties (met name op Europees niveau) kwamen eind 2022, toen de prijzen al maandenlang de pan uit rezen! De sociale maatregelen blijven nauw verbonden met en beïnvloed door de ontwikkeling van de markt. Zonder de oorzaken te

⁶³ Enkele posten zijn verhoogd in 2023, onder andere:

- Dakisolatie: om de Brusselaars in deze periode van energiecrisis aan te moedigen, zijn de premiebedragen in de categorieën II en III verhoogd, zodat ze gemiddeld respectievelijk 40 en 50% van de investering voor deze post dekken. De premies voor dakisolatie worden verhoogd van 45 tot 55 euro/m² in categorie 2 en van 55 tot 75 euro/m² in categorie III.
- Verhoging van de premie voor verwarming via warmtepompen

bestrijden, heeft het Gewest geen andere keuze dan te proberen de gevolgen van de opeenvolgende prijsstijgingen af te remmen.

Wat duurzame oplossingen betreft, staat ook de algemene verbetering van de energiekwaliteit van woningen op de agenda. Een van de ambities van de Brusselse regering is een einde te maken aan energievervlindende woningen. De bedoeling is natuurlijk meer dan lovenswaardig, maar de uitvoering roept nog vragen op. Het lot van huurders en verhuurders zonder spaargeld is zeer zorgwekkend; zij zijn degenen die waarschijnlijk een hoge prijs zullen betalen voor deze strategie!

Deze studie werd geschreven in samenwerking met het Centre d'Appui SocialEnergie de la Fédération des services sociaux - FDSS.

Inhoud

1. ACHTERGRONDINFORMATIE

Exorbitante huisvestingskosten

Wat is energiearmoede?

Waterarmoede

Betalingsmoeilijkheden/ schulden/ afsluitingen

Conclusie

2. OMGAAN MET DE ENERGIEPRIJZENCRISIS

2.1. FEDERALE MAATREGELEN

Uitbreiding van het sociale tarief tot mensen die een verhoogde interventie krijgen (BIM-statuuat)

Verlaging van de btw op gas en elektriciteit van 21 naar 6%.

Forfaitaire en eenmalige steun

Versterking van het gas- en elektriciteitsfonds

Verdere stappen zijn nodig

2.2. MAATREGELEN VAN HET BRUSSELS GEWEST

3. FUNDAMENTELE HERVORMINGEN EN LANGETERMIJNPROJECTEN

3.1. VERSTERKING VAN DE BESCHERMING VAN DE CONSUMENTEN VAN ELEKTRICITEIT EN GAS

Afzien van vermogensbegrenzers

Gegarandeerde levering

Wat denken we?

Vers un fournisseur public d'énergie en RBC

3.2 ZORGEN VOOR TOEGANG TOT WATER

Nieuwigheden

Wat vinden we hiervan?

3.3 RENOVATIE VAN HET BRUSSELS WONINGBESTAND

De Renolution

De hervorming van renovatie- en energieprijzen en leningen voor werkzaamheden.

CONCLUSIE

Deze studie is gepubliceerd dankzij subsidies van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, Integratie via de Huisvesting en van de Fédération Wallonie-Bruxelles.